

11. Рогов Е.И. Психологические проблемы формирования индивидуальности личности профессионала / Е.И. Рогов//Системное исследование индивидуальности. – Пермь, 1991. – С.84–86.

12. Социологический энциклопедический словарь / [под ред. Г.В.Осипова]. – М., 1998. – 356 с.

РЕЗЮМЕ

О. Д. Колодницькая. Сущность педагогического профессионализма.

В статье рассмотрена проблема профессионального становления и развития педагогического профессионализма будущего специалиста; осуществляется анализ таких педагогических категорий, как «профессия», «профессионал», «профессионализм», «педагогическая компетенция», «педагогическое мастерство», «педагогический профессионализм».

Ключевые слова: профессионал, профессионализм, педагогическая компетенция, педагогическое мастерство, педагогический профессионализм.

SUMMARY

O. Kolodnytska. The pedagogical professional skills essence.

The article deals with the problem of professional formation and development of future teacher's professionalism; the analysis of such educational categories, as a «profession», «professional», «professionalism», «teacher's professional competence», «teacher's professional skills», «teacher's professionalism» is carried out.

Key words: professional, professionalism, teacher's professional competence, teacher's professional skills, teacher's professionalism.

УДК 37.041:371.125:374

Л.В.Пшенична

Управління освіти і науки
Сумської облдержадміністрації

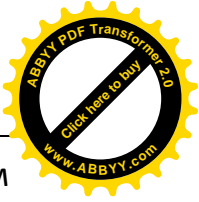
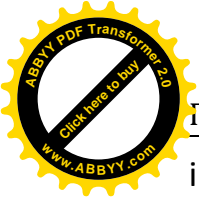
СУЧАСНІ ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛІ

У статті висвітлено проблеми формування інформаційного суспільства в Україні; проаналізовано актуальні питання впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах; визначено шляхи вдосконалення освітнього процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: освіта, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, модернізація освіти, удосконалення навчально-виховного процесу.

Постановка проблеми. Глобальне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери діяльності, формування нових комунікацій і високоавтоматизованого інформаційного середовища стали не лише першим кроком до формування інформаційного суспільства, але й початком перетворення традиційної системи освіти.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті сприяє модернізації навчально-виховного процесу у школі, для якого

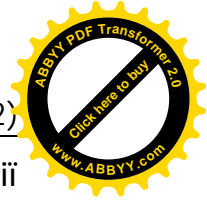
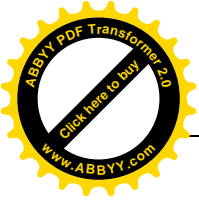
інформатизація – це результат змін, що викликані розвитком інформаційного суспільства, де основною цінністю є не лише інформація, а й уміння працювати з нею [7]. Інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес дозволяє розвивати систему накопичення й поширення знань, надавати доступ до раціонального використання різноманітних інформаційних ресурсів.

Вихідні концептуальні положення означеної проблеми викладені в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», Концепції державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року [3–5; 8–9].

Аналіз актуальних досліджень. У наукових дослідженнях питання теорії та практики використання сучасних інформаційних технологій розробляються в різних аспектах: інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу (Б. Бесєдін, Ю. Горошко, В. Гуменюк, В. Драгун, В. Дровозюк, Н. Кульчицька, Ю. Лотюк, В. Маслов, Г. Торбін); психологічні аспекти використання інформаційних технологій навчання (В. Ледньова, В. Ляудіс, Ю. Машбиць, Л. Проколієнко, В. Рубцов, І. В. Синельник), формування інформаційної культури учнів (Н. Копняк, І. Лукаш, О. Резіна, Н. Толяренко), використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання навчальних предметів (Т. Архіпова, В. Безуглий, Т. Зайцева, К. Ковальова, В. Краснопольський, І. Лупан, О. Марченко) та ін.

Мета статті. Перехід суспільства до нової стратегії розвитку на основі сучасних знань і вискоєфективних інформаційно-комунікаційних технологій, залежність суспільства від знань і вмінь, що сформовані освітою, зумовлюють необхідність упровадження ІКТ у навчальний процес у загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз сучасних наукових досліджень з означеної проблеми свідчить про достатній рівень її розроблення в контексті підвищення рівня освіти шляхом використання ІКТ. Проте недостатньо висвітлено питання їх інтеграції в існуючі технології навчання у школі. Отже, існує проблема більш детального наукового обґрунтування методики використання інформаційно-комунікаційних технологій у загальноосвітньому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології є сукупністю методів і технічних засобів, що використовуються для збирання, створення, організації, зберігання, опрацювання, передавання, подання й використання інформації [1].

Важливою ознакою сучасних інформаційних технологій є їх універсальність, адже вони можуть бути основою в організації будь-якої діяльності, пов'язаної з інформаційним обміном, основою у створенні загального інформаційного простору [8].

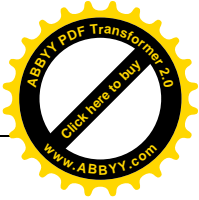
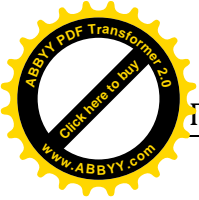
На думку багатьох фахівців, нові інформаційні освітні технології на основі комп'ютерних засобів дозволяють підвищити ефективність навчання на 20–30%, адже їх застосування прискорює передачу знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не лише від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої; підвищує якість навчання й освіти, що дозволяє більш успішно й швидко адаптуватися до навколишнього середовища та соціальних змін; створює систему освіти, що відповідає вимогам інформаційної освіти та процесу реформування традиційної системи освіти з урахуванням вимог сучасного суспільств [2].

Необхідною умовою інформатизації навчально-виховного процесу є організаційно-методична готовність педагогів до використання нових технологій навчання у процесі надання школярам знань. Розв'язати таку проблему можна шляхом виконання завдань, що визначені Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, а саме:

- інформатизації середньої освіти з метою задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб суб'єктів навчально-виховного процесу шляхом створення єдиної інформаційної структури;
- побудови індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб школи; випуску електронних підручників;
- створення в Україні індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є передумовою для реалізації ефективних стратегій досягнення мети освіти [9].

Вищезазначене дає змогу окреслити основні дидактичні вимоги щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у школі з метою підвищення рівня ефективності навчально-виховного процесу, зокрема:

- умотивованість використання;

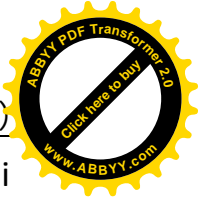
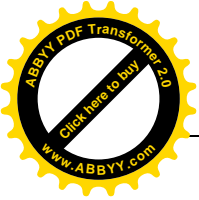

- чітке визначення ролі, місця, призначення і часу використання ІКТ;
- провідна роль учителя в організації навчального процесу;
- уведення компонентів, що гарантують якісне навчання;
- відповідність методики проведення уроку;
- забезпечення стійкого зворотного зв'язку в навчанні;
- забезпечення високого ступеня індивідуалізації навчання.

Основою освітнього середовища з використанням ІКТ у навчально-виховному процесі має бути виховання гармонійно розвиненої особистості. Сутність принципів такого середовища полягає в:

- демократизації – відкритість і варіативність змісту освіти, співтворчість і співробітництво;
- системності – логічна взаємодія та продуктивна співпраця суб'єктів освітнього процесу з метою оптимізації розвитку, навчання та виховання;
- гуманізації – дитиноцентричний підхід, метою якого є творчий розвиток школяра на кожному з вікових етапів;
- диференціації та індивідуалізації – урахування інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій, особливостей фізичного та психічного розвитку дитини;
- співпраці та співробітництві – доцільна освітня діяльність з метою опанування знань та набуття соціального досвіду;
- оптимізації навчально-виховного процесу – досягнення школярами найвищого рівня знань, умінь, навичок, способів діяльності [1].

Застосування загальнодидактичних принципів навчання та реалізація вимог до використання ІКТ в освітньому процесі дозволяють сучасному вчителю модернізувати навчально-виховний процес, підвищують якість навчання та створюють нові засоби виховного впливу, тобто сприяють вирішенню педагогічних завдань, що окреслені процесом навчання [6]. Отже, ІКТ – це елементи системи освіти, що безпосередньо спрямовані на досягнення її головних цілей: навчання і виховання. Вони активно впливають на процес навчання й виховання дитини, оскільки змінюють схему передачі знань і методи навчання. Разом з тим запровадження ІКТ у систему освіти передбачає запровадження в освітній процес нових технологій, що пов'язані з модернізацією засобів навчання і зберігання знань (електронні підручники, мультимедіа; електронні бібліотеки та архіви, глобальні і локальні освітні мережі; інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові системи тощо).

Означені засоби дають змогу оптимально вирішувати необхідні дидактичні завдання на основі інформаційно-комунікаційних технологій, що будуть ефективними засобами навчання лише за умови відповідності основним принципам педагогічної технології (попереднє проектування, відтворюваність, цілеспрямованість, цілісність) і можливості розв'язування проблем, що раніше в дидактиці не були теоретично або практично вирішені.

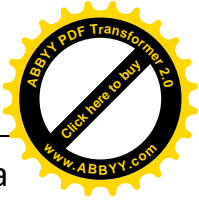
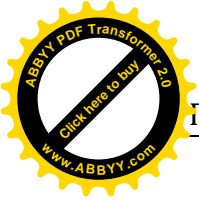
Зважаючи на це, перед освітою постають такі завдання:

1) інформатизація суспільства (доступ до «електронної» інформації з будь-якого навчального предмета);

2) інформаційна культура (володіння методами пошуку інформації, її відбору та використання);

3) гуманізація освіти (використання текстової, графічної, аудіо- та відеоінформації, розповсюдження таких програмних продуктів, як комп'ютерні енциклопедії, електронні книжки, довідники з літератури тощо).

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій має багато переваг. По-перше, використання глобальної комп'ютерної мережі Інтернет – це необмежений доступ до великої кількості інформації (навчальне програмне забезпечення, сучасні комп'ютерні програми, каталоги бібліотек, різноманітні бази даних тощо). По-друге, можливість значного підвищення професійної компетентності педагога (глобальні комп'ютерні мережі дають змогу не лише застосовувати більш широкий спектр навчальних матеріалів, а й використовувати для свого професійного зростання різні інформаційні ресурси комп'ютерних мереж, підтримувати зв'язок із своїми колегами, а в майбутньому – підвищувати свій професійний рівень шляхом дистанційного навчання). По-третє, додаткові навчальні можливості для школярів (можливість використовувати різноманітні он-лайнні навчальні програми; навчання на заочних курсах, що проводяться вітчизняними та зарубіжними навчальними закладами; підвищення рівня володіння іноземною мовою під час спілкування на он-лайнних конференціях тощо). Новітні інформаційні технології сприяють формуванню в учнів навичок самоосвіти та спілкування зі своїми однолітками. У результаті впровадження ІКТ у навчальний процес значно спрощується така велика за обсягом організаційна діяльність, як розроблення й коригування навчальних планів, розроблення й використання засобів навчального призначення [10].

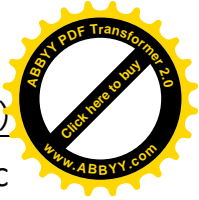
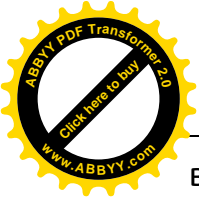

Усе зазначене передбачає створення навчально-методичних та інструктивних матеріалів; опис методики (методичні рекомендації або вказівки) із застосування програмних засобів навчального призначення. Такі організаційно-методичні матеріали сприятимуть реалізації індивідуалізації та диференціації процесу навчання (можливість поетапного просування до мети за напрямками різного рівня складності); здійсненню контролю, самоконтролю та самокорекції (аналізування, оцінювання та коригування навчальної діяльності); посиленню мотивації до навчання; розвитку в учнів творчого мислення; формуванню культури навчальної діяльності. Отже, перевагами використання ІКТ є індивідуалізація навчання, інтенсифікація самостійної роботи учнів; зростання обсягу виконаних на уроці завдань; збільшення обсягів інформації; посилення мотивації та пізнавальної активності за рахунок урізноманітнення форм і методів навчальної діяльності.

Водночас існує низка проблем, серед яких головною є відсутність єдиного підходу в обґрунтуванні та формуванні напрямів застосування інформаційно-комп'ютерних технологій для вдосконалення системоутворювальних елементів освітньої діяльності у школі:

- недостатній рівень урахування можливостей використання сучасних ІКТ під час визначення змісту навчальних програм;
- недостатнє врахування можливостей використання сучасних ІКТ під час створення відновлення навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності;
- недостатнє й несистемне використання сучасних ІКТ;
- відсутність ефективного механізму накопичення, узагальнення і поширення перспективного досвіду використання ІКТ у навчально-виховному процесі у школі;
- відсутність у більшості загальноосвітніх навчальних закладів цілеспрямованої роботи з формування в учнів інформаційної культури.

Серед причин, що стримують використання інформаційно-комунікаційних технологій у школі, слід виокремити: відсутність вільного доступу до комп'ютерного обладнання, труднощі із своєчасним його ремонтом, проблеми з поділом класу на підгрупи для проведення уроків з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а також не зовсім достатній рівень готовності вчителів до використання ІКТ,

відсутність науково обґрунтованої методики використання ІКТ під час проведення занять із навчальних дисциплін, низький рівень забезпеченості навчальних закладів як кількісно, так і якісно програмними засобами навчального спрямування.

Сучасний розвиток суспільства й інтеграція України в європейський освітньо-науковий і культурний простір визначає, що одним із пріоритетних напрямів розвитку освітньої галузі є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, орієнтованих на розроблення та оптимізацію психолого-педагогічних і методичних цілей навчально-виховного процесу, а саме:

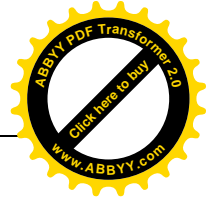
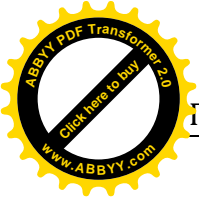
- удосконалення методології та стратегії відбору змісту, методів та організаційних форм навчання, виховання, що відповідають завданням розвитку особистості учня;

- створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу учнів, формування вміння самостійно здійснювати інформаційно-навчальну діяльність;

- розроблення та використання комп'ютерних тестових і діагностувальних методик контролю рівня знань учнів.

Висновки. Проаналізувавши проблеми використання ІКТ, необхідно насамперед зазначити, що розроблення сучасних інформаційних технологій є пріоритетним напрямом науково-педагогічної діяльності в освітянській галузі. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес навчального закладу забезпечить поступовий перехід освіти на новий, якісний рівень. Нові інформаційні технології позитивно впливають на всі компоненти системи навчання: мету, зміст, методи та організаційні форми навчання, засоби навчання, що дозволяє вирішувати актуальні завдання педагогіки для забезпечення розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності всіх суб'єктів освітнього процесу.

Для ефективної модернізації освіти та оновлення технічного арсеналу засобів навчання необхідно оптимізувати реалізацію державних програм, спрямованих на інформатизацію, комп'ютеризацію та оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів, надання вільного доступу до мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Ю. Класифікація засобів навчання / В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. пр. / [за ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука] / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – С.39–60.
2. Всемирный доклад ЮНЕСКО по коммуникации и информации, 1999–2000 гг. – М., 2000. – 168 с.
3. Закон України «Про вищу освіту». –Режим доступу:
[http:// www.osvita.org.ua](http://www.osvita.org.ua).
4. Закон України «Про освіту». – Режим доступу:
[http:// www.osvita.org.ua](http://www.osvita.org.ua).
5. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 № 537-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. –№ 12. –Ст.102.
6. Інформаційне забезпечення навчального процесу: інноваційні засоби і технології: [кол монографія]. – К.: Атіка, 2005. – 252с.
7. Інформаційне суспільство / [Брижко В.М., Кальченко О.М., Цимбалюк В.С. та ін.] ;За ред. доктора юридичних наук, проф. Р.І. Калюжного, доктора екон. наук, проф. М.Я. Швеца. – К. : Интеграл, 2002. – 220 с.
8. Концепція Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року. –Режим доступу:
[http:// www.osvita.org.ua](http://www.osvita.org.ua)
9. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті. –Режим доступу:
[http:// www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)
10. Педагогічні технології та педагогічноорієнтовані програмні системи: предметно-орієнтований підхід /Співаковський О.В., Львов М.С., Кравцов Г.М., Крекнін В.А. та ін. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2002. – №2 (20). – С. 17–21.

РЕЗЮМЕ

Л. В. Пшеничная. Современные пути оптимизации учебно-воспитательного процесса в школе.

В статье освещены проблемы формирования информационного общества; проанализированы актуальные вопросы внедрения современных информационно-коммуникационных технологий в учебно-воспитательный процесс в общеобразовательных учебных заведениях; определены пути усовершенствования образовательного процесса средствами информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: образование, информационное общество, информационно-коммуникационные технологии, модернизация образования, усовершенствование процесса обучения и воспитания.

SUMMARY

L.Pshenychna.Modern ways of school learning and upbringing process optimising.

In the article the problems of information society forming are investigated; the problems of modern information and communication technologies using in the school educational and upbringing process are analyzed; the ways of the information and communication technologies (ICT) using for educational process improving are determined.

Keywords: education, information society, information and communication technologies, modernising of education, educational process improving.